

V TOMTO ČÍSLE

1. Editorial
2. **Judikatura evropských soudů**
 - Komentáře na internetu: Kdo ponese odpovědnost?
3. **Judikatura zahraničních soudů**
 - Německý Spolkový ústavní soud: Aplikace přezkumu zachování ústavní identity ve vztahu k ochraně lidských práv
4. **Judikatura vnitrostátních soudů**
 - Ústavní soud k právu na soudní přezkum rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany
5. **Další nové zajímavé publikace z oblasti lidských práv**
 - JAKAB, András: European Constitutional Language
 - TYMOFEYEVA, Alla: NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS UNDER THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS. Exceptional Legal Standing.

KONTAKT

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta,
Výzkumné centrum pro lidská práva
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

e-mail: vclp@centrum.cz
www: <http://www.vclp.cz>

1. Editorial

Vážení čtenáři,

Nejnovější číslo Bulletinu VCLP (UNCE) obsahuje, jak již se stalo zvykem, opět několik článků, tentokrát převážně věnovaných komentované judikaře evropských, zahraničních a českých soudů. Ve všech případech jde o velmi aktuální problémy.

Úvodní článek se zabývá rozsudkem ESLP ve věci proti Maďarsku, která se týká odpovědnosti provozovatele webových stránek za urážlivý obsah komentářů jejich čtenářů.

Další komentovaný případ je sice rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu, ale má významný přesah do ochrany základních práv a vztahu k judikatuře Soudního dvora EU, resp. rozšiřující interpretaci působnosti Listiny základních práv EU na úkor vyššího standardu ochrany podle ústavní listiny členského státu, přijaté SDEU ve věci Melloni. Jde o další z varovných signálů v rámci soudního dialogu vůči SDEU.

Rovněž poslední komentář se týká důležitého problému, a to nedávného nálezu Ústavního soudu ČR k právu na soudní přezkum ve věcech mezinárodní ochrany, dotýkající se také výkladu práva azylu v čl. 43 Listiny základních práv a svobod.

Bulletin také obsahuje informace o nových zajímavých publikacích z oblasti lidských práv, včetně anglicky psané monografie dr. Ally Tymofeyevé, členky VCLP.

Pokud jde o činnost samotného Centra, na základě dvou úspěšných seminářů věnovaných vlivu mimořádných stavů na lidská práva (únor a březen 2016) se připravuje kolektivní monografie, která vyjde na podzim.

V poslední době vyšlo také č. 10 Studií z LP, Honusková, Scheu, Flídrová: Ochrana mořské hranice států EU v kontextu principu nenavrácení. Konečně, na 26. září 2016 Centrum plánuje konferenci věnovanou 10. výročí Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení. Jako vždy budou členové Centra i veřejnost informováni na webových stránkách VCLP.

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
koordinátor Centra

2. Judikatura evropských soudů

KOMENTÁŘE NA INTERNETU: KDO PONESE ODPOVĚDNOST?

Několik slov o novém rozsudku ESLP ve věci Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete and/et Index.hu Zrt proti Maďarsku (č. 22947/13)

Na stránkách Bulletinu UNCE v roce 2014¹ (č. 3/2014) se objevil článek s názvem **Jaký Internet zanecháme budoucím generacím?**, který reagoval na rozhodování Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci *Delfi AS proti Estonsku*.² Případ *Delfi* pojednával o odpovědnosti novinového portálu v Estonsku za komentáře anonymních čtenářů, které se objevily na webu tohoto internetového deníku pod článkem o kontroverzní činnosti dopravní společnosti. Přestože samotný článek o dopravní společnosti byl napsán neutrálním jazykem, některé komentáře čtenářů patřily k velmi vulgárním a urážlivým. Ředitel dopravní společnosti žaloval společnost *Delfi AS* před národními soudy za pomluvu a byl úspěšný.

Před ESLP se stěžovatelská společnost dovolávala článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „EÚLP“) s tím, že nemůže být odpovědna za komentáře svých anonymních čtenářů. Argumentovala mimo jiné tím, že pokud by byla shledána odpovědnou za cizí komentáře, mělo by to dva důsledky: 1) nutnost zaměstnat armádu moderátorů, kteří by monitorovali veškeré komentáře pod každým příspěvkem portálu společnosti anebo 2) povinná registrace všech čtenářů, jež nechávají svoje komentáře na tomto webu, aby případná oběť mohla žalovat přímo autora pomluvy.

První varianta by mohla být pro společnost finančně velmi náročná; druhá varianta by vedla k zákazu anonymity na Internetu s konsekvencí utlumení svobody projevu.

¹ Bulletin Výzkumného centra pro lidská práva, červenec – říjen, číslo 3/2014. URL: <http://www.vclp.cz/publikace/>.

² Viz rozsudky senátu a Velkého senátu ESLP v této věci: *Delfi AS v. Estonia*, no. 64569/09, 10 October 2013 a *Delfi AS v. Estonia* [GC], no. 64569/09, ECHR 2015.

Při posuzování tohoto případu vypracoval ESLP zvláštní test pro hodnocení odpovědnosti zprostředkovatele za komentáře na Internetu, který má čtyři klíčové prvky: 1) *kontext*, ve kterém se objevily komentáře; 2) *opatření*, uplatňovaná pro zabránění nebo odstranění urážlivých komentářů; 3) *alternativní odpovědnost* faktických autorů komentářů; 4) *důsledky komentářů*.³ Na základě posouzení těchto elementů ve světle skutkových okolností věci *Delfi*, dospěl ESLP k závěru, že článek 10 EÚLP porušen nebyl.

Zdůraznil zde, že komentáře čtenářů byly opravdu extrémní povahy, jež lze přirovnat k tzv. „*hate speech*“ a že sankce vnitrostátních soudů nelze považovat za nepřiměřené. Případ *Delfi* byl prvním v rozhodovací praxi ESLP, který se týkal odpovědnosti Internetových portálů za komentáře svých uživatelů. Vyvolal masivní vlnu reakcí,⁴ nicméně mnoho otázek zůstalo nezodpovězeno.

Více světla do problematiky komentářů na internetových portálech přináší nový rozsudek ESLP ve věci *Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete and/et Index.hu Zrt proti Maďarsku*,⁵ jehož skutkové okolnosti velmi připomínají věc *Delfi*.⁶

³ *Delfi AS v. Estonia* [GC], no. 64569/09, §§ 144 - 161, ECHR 2015.

⁴ COX, Neville. *Delfi AS v Estonia: The Liability of Secondary Internet Publishers for Violation of Reputational Rights under the European Convention on Human Rights*. The Modern Law Review, 2014, p. 620; CHEUNG, Anne S.Y. *Liability of Internet Host Providers in Defamation Actions: From Gatekeepers to Identifiers*. University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper No. 2014/013, 23 April 2014, p. 3.; HUSOVEC, Martin. *ECTHR Rules on Liability of ISPs as a Restriction of Freedom of Speech*. Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2014, Vol. 9, No. 2, p. 109; VOORHOOF, Dirk. *Delfi AS v. Estonia: Grand Chamber Confirms Liability of Online News Portal for Offensive Comments Posted by Its Readers*. URL: <<http://strasbourgobservers.com/2015/06/18/delfi-as-v-estonia-grand-chamber-confirms-liability-of-online-news-portal-for-offensive-comments-posted-by-its-readers/>> accessed 5 May 2016 and *When are Website Operators Liable for User Comments?* 30 June 2015. URL: <<http://www.lexisnexis.com/uk/lexispsl/commercial/document/412012/5GB8-M691-DYW7-W0CN-00000-00/When-are-website-operators-liable-for-user-comments?>> accessed 5 May 2016.

⁵ *Magyar Tartalomsgálátatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*, no. 22947/13, 2 February 2016.

⁶ *European Court of Human Rights hands down first ruling on liability for user comments after Delfi AS v Estonia*. URL: <http://www.wiggin.co.uk/pressevents/publications/european-court-of-human-rights-hands-down-first-ruling-on-liability-for-user-comments-after-delfi-as-v-estonia/> - citováno dne 7.5.2016.

Zde však ESLP dospěl k opačnému závěru a shledal Maďarsko odpovědným za porušení článku 10 EÚLP. Stížnost k ELSP v této věci podali dva provozovatelé webových stránek.⁷

První stěžovatel, společnost *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete* (MTE), je samoregulačním orgánem poskytovatelů internetového obsahu v Maďarsku a druhý, *Index.hu Zrt* (IZ), je vlastníkem internetového novinářského portálu. Oba stěžovatelé povolovali svým čtenářům vyjadřovat se k publikacím, které zveřejňovali na vlastních portálech. Pro zajištění prevence nevhodných komentářů umožňují jejich webové stránky možnost nahlásit závadný obsah. Dále jsou webové stránky opatřeny poznámkou, že komentáře pod články nevyjadřují názor stěžovatelských společností.

Dne 5. února 2010 MTE zveřejnila článek o podezřelých praktikách dvou realitních společností, které po uplynutí 30 denní lhůty pro bezplatné služby automaticky účtovaly servisní poplatky bez předchozího oznámení. O tři dny později na svém webu publikovala článek na stejné téma i společnost IZ. Publikace vyvolaly urážlivé komentáře pseudonymních čtenářů,⁸ kteří odsuzovali chování realitních kanceláří.

V reakci na to se realitní společnosti obrátily na soud s žalobou na ochranu dobré pověsti právnické osoby. Domácí soudy jim vyhověly. Jakmile se stěžovatelé dozvěděli o soudním řízení, urážlivé komentáře byly odstraněny z webu.

Po neúspěchu na vnitrostátní úrovni se stěžovatelé obrátili na ESLP, kde namítali porušení článku 10 EÚLP. Štrasburský soud použil na tento případ svůj test *á-la Delfi*, který nepatrně upravil.⁹

⁷ Hungary: Court ruling on liability for "vulgar and offensive" online comments. URL: <http://www.humanrightseurope.org/2016/02/hungary-court-ruling-on-liability-for-vulgar-and-offensive-online-comments/> - citováno dne 7.5.2016.

⁸ Ukázka z komentářů: "People like this should go and shit a hedgehog and spend all their money on their mothers' tombs until they drop dead." ("Azért az ilyenek szarjanak sünt és költsék az ősszes bevételüket anyjuk sírjára, amíg meg nem dögnék.")

⁹ McCULLY, Jonathan. Case Law, Strasbourg: *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, Intermediary liability (again)*. URL: <https://inform.wordpress.com/2016/02/07/case-law-strasbourg-magyar-tartalomszolgáltatok-egyesulete-and-index-hu-zrt-v-hungary-intermediary-liability-again-jonathan-mccully/> - citováno dne 7.5.2016.

Hodnotil přitom, za prvé, **kontext a obsah komentářů**, kde poznamenal, že články stěžovatelských společností popisovaly známé skutečnosti a že proti realitním kancelářím již byla příslušnými orgány zahájena řízení na ochranu spotřebitelů. ESLP zmínil, že jazyk komentářů byl opravdu urážlivý, avšak s ohledem na prostředí Internetu, není takový druh projevu neobvyklý.

Za druhé, posuzoval **odpovědnost faktických autorů komentářů**, kde zdůraznil, že maďarské soudy vůbec nehodnotily možnost zahájení civilního řízení proti pseudonymním čtenářům a pouze odkázaly na to, že portály nesou odpovědnost za šíření informace.

Za třetí, ESLP přihlížel k **opatřením, uplatňovaným pro zabránění nebo odstranění urážlivých komentářů**. Zde podotknul, že stěžovatelské společnosti odstranily urážlivé komentáře ihned poté, co se dozvěděly o zahájení civilního řízení proti nim, přičemž zmíněné realitní kanceláře se obrátily na soud, aniž by stěžovatele požádaly o vymazání předmětných textů z webu.

Jak již bylo zmíněno, na Internetových stránkách stěžovatelských společností existovala možnost nahlášení závadného obsahu a poznámka o vlastní odpovědnosti čtenářů za svoje komentáře. Společnost IZ také částečně monitorovala obsah svého webu.¹⁰

Poslední složkou čtyřprvkového textu je **hodnocení důsledků komentářů**.

Zde ESLP posuzoval zvláště důsledky komentářů pro oběti a pro stěžovatele. Uzavřel svůj přehled sdělením, že pověst soukromé osoby má větší váhu, než pověst právnické osoby a že vzhledem k tomu, že chování realitních kanceláří již bylo předmětem řízení před orgánem na ochranu spotřebitele, nelze předpokládat, že předmětné články mohly mít za následek závažné poškození dobré pověsti těchto společností.

Pokud jde o důsledky řízení před maďarskými soudy, ESLP poznamenal, že i když domácí soudy stěžovatelům neuložily povinnost hradit nemajetkovou újmu, není záruka, že výsledek tohoto sporu může vést k dalším řízením a povinnosti provést odškodňování.

¹⁰ *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*, no. 22947/13, § 8, 2 February 2016.

Zajímavé je, že když obdobné námitky vznášeli zástupci Delfi, nebylo k nim v řízení ve Štrasburku přihlédnuto. ESLP se omezil na konstatování, že největší provozovatel novinového portálu v Estonsku nenesl odpovědnost za nemajetkovou újmu.

Klíčový rozdíl, který ESLP spatřuje ve věcech *Delfi a Magyar Tartalomszolgáltatók*, je povaha komentářů čtenářů.

V prvním případě jsou považovány za „hate speech“, ve druhém jsou pouze *urážlivé a vulgární*.¹¹

Toto rozdělení přitom vůbec není jednoznačné, protože hodnocení stupně urážlivosti je ryze subjektivní záležitostí.

Významné je rozlišování ESLP mezi pověsti soukromých a právnických osob, které si určitě vyžádá podrobnější analýzu.

V případě *Magyar Tartalomszolgáltatók* se soud ve Štrasburku vyhnul hodnocení rozdílu mezi anonymními a pseudonymními čtenáři a tím i otázce anonymity v kyberprostoru.

Celkově lze tvrdit, že tento případ poskytuje pozoruhodný rozbor otázky odpovědnosti za komentáře uživatelů Internetu.

Alla Tymofeyeva

¹¹ ANGELOPOULOS, Christina and SMET, Stijn. Notice-And-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in Intermediary Liability. URL: <http://infolawcentre.blogs.sas.ac.uk/files/2016/04/Bileta-Smet-Angelopoulos.pdf> - citováno dne 7.5.2016.

Druhý senát německého Spolkového ústavního soudu vydal dne 15. prosince 2015 rozhodnutí 2 BvR 2735/14,¹² v němž připustil možnost přezkumu národních předpisů determinovaných právem Evropské unie (a tedy de facto unijního práva) v případech, kdy by prokazatelně hrozil zásah do těch nezměnitelných částí německého Základního zákona, jež nebyly a nemohou být předmětem přenosu pravomocí na Evropskou unii.

Jde tak o svého druhu pokračování linie započaté rozhodnutími známými jako *Solange I a II, Maastricht, Mangold* či *Lisabon*, které v sobě kombinují ochranu základních práv a přezkum, zda orgány Evropské unie nepřekročily pravomoci svěřené jim členskými státy.

Německý Spolkový ústavní soud opřel výše uvedené tvrzení nejen o články 23 odst. 1 třetí věta a 79 odst. 3 Základního zákona (tj. ochrana ústavní identity, kdy založení Evropské unie jakož i další změny v unijním právu, které by měnily nebo doplňovaly Základní zákon, případně takovouto změnu či doplnění umožňovaly, musejí být v souladu s nezměnitelnými ustanoveními Základního zákona) ve spojení s článkem 1 odst. 1 Základního zákona (ochrana lidské důstojnosti zahrnující princip individuální viny – *Schuldprinzip*), ale i článek 4 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii (respekt k národní identitě členských států).

Spolkový ústavní soud současně výslovně uvádí, že toto čtení neodporuje principu loajální spolupráce zakotvenému v článku 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii, protože je odrazem mezinárodně-smluvního základu Evropské unie, kdy členské státy jsou nejenom zakládajícími státy ale i „pány smluv“.

Spolkový ústavní soud dále klade pro přípustnost přezkumu unijního práva prizmatem ústavní identity, s možným následkem jeho neaplikovatelnosti v Německu, přísné podmínky a vyhrazuje si k němu výlučnou pravomoc.

3. Judikatura zahraničních soudů

Německý Spolkový ústavní soud: Aplikace přezkumu zachování ústavní identity ve vztahu k ochraně lidských práv

¹² Dostupné na: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2015/12/rs20151215_2bvr273514.html;jsessionid=030952229C4DA729F0419E8412AD0BDF.2_cid392

V konkrétním případě občana USA, který byl v roce 1992 v nepřítomnosti odsouzen italským soudem k třicetiletému trestu odnětí svobody za organizovaný dovoz a přechovávání kokainu a v roce 2014 dopaden v Německu na základě Evropského zatýkacího rozkazu, však tento přezkum nebylo nutné použít.

Spolkový ústavní soud zrušil rozhodnutí düsseldorfského soudu o extradici na základě interpretace německého zákona o mezinárodní spolupráci v trestních věcech, který transponuje Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu, a umožňuje ve smyslu čl. 4a odst. 1 písm. d (i) tohoto rámcového rozhodnutí odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu vydaného v nepřítomnosti dotyčné osoby.

Rozhodnutí druhého senátu Spolkového ústavního soudu je proto možné vnímat jako další z varovných signálů v rámci soudního dialogu se Soudním dvorem Evropské unie, že ochrana základních práv v unijním právu interpretovaném unijními orgány v některých případech nemusí být z hlediska národního ústavního práva dostatečná.

Podobně se k rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *Melloni* vyjádřil již španělský Ústavní tribunál dne 13. února 2014, rozhodnutí 26/2014,¹³ kdy sice dospěl ke stejnému výsledku jako Soudní dvůr Evropské unie, avšak na základě interpretace národního ústavního práva s přihlédnutím k rozhodovací praxi nejen Soudního dvora Evropské unie, nýbrž i Evropského soudu pro lidská práva.

Jana Ondřejková

¹³ Dostupné na: <http://www.tribunalconstitucional.es/es/jurisprudencia/restrad/Paginas/JCCJCC262014en.aspx>

4. Judikatura vnitrostátních soudů

Ústavní soud k právu na soudní přezkum rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany

Ústavní soud v nedávné době rozhodl¹⁴ o ústavní stížnosti cizince proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, rozsudku Krajského soudu v Praze a rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci mezinárodní ochrany.

Správní soudy ve svých rozhodnutích řešily otázku vztahu § 75 odst. 1 *soudního řádu správního* (dále jen „s. ř. s.“),¹⁵ podle kterého soud při svém rozhodování vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, a čl. 46 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany, podle něž členské státy zajistí, aby účinný opravný prostředek v řízení o mezinárodní ochraně obsahoval úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany, a to alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně.

Správní soudy dospěly v uvedené věci k závěru, že i za přímé aplikace čl. 46 odst. 3 citované směrnice ve vztahu k možnosti uplatňovat nové skutečnosti platí, že lze vznášet pouze takové, které žadatel o udělení mezinárodní ochrany nemohl uvést již v řízení před Ministerstvem vnitra bez vlastního zavinění.

Nepřihlédly přitom ke skutečnostem, které stěžovatel uvedl až v řízení před krajským soudem. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal porušení ústavně zaručených práv na život, na ochranu před mučením a jiným špatným zacházením, práva na azyl a práva na soudní ochranu a odkázal přitom na čl. 6, čl. 7 odst. 1, čl. 36 a čl. 43 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16, NALUS.

¹⁵ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní soud se nejprve zabýval obecně obsahem čl. 43 Listiny, který vyložil rovněž ve spojení s čl. 36 odst. 2 Listiny. Poukázal na dosavadní vývoj interpretace čl. 43 Listiny Ústavním soudem a shrnul závěry své judikatury k tomuto ustanovení. Zohlednil přitom rovněž judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora EU k právu na účinný prostředek ochrany v obdobných věcech.

V obecné rovině dospěl Ústavní soud k závěru, že z čl. 43 Listiny „plynou určité procesní závazky, kterých se může jednotlivec dovolávat i formou ústavní stížnosti“¹⁶ a že čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 2 a čl. 43 Listiny „vyžadují, aby opravný prostředek proti zamítnutí žádosti o azyl byl účinný, což za určitých okolností vyžaduje připuštění předkládání nových azylových důvodů ve fázi řízení před správním soudem prvního stupně“.¹⁷

Podle Ústavního soudu nelze § 75 odst. 1 s. ř. s. „vykládat způsobem, že v řízení o mezinárodní ochraně lze před soudem vznášet nové důvody výlučně, pouze pokud je žadatel o mezinárodní ochranu nemohl uvést již v řízení před správním orgánem bez vlastního zavinění“.¹⁸

Existuje totiž „řada dalších ospravedlnitelných důvodů, proč žadatel o azyl nesdělí všechny relevantní důvody pro udělení azylu již před ministerstvem jako orgánem prvního stupně [a] je nutno zohlednit povahu těchto nových skutečností a situaci konkrétního žadatele“.¹⁹

Ústavní soud následně rovněž příkladmo uvedl několik těchto „ospravedlnitelných důvodů“: „dotazování při osobním pohovoru se této skutečnosti netýkalo a konkrétní informaci nezjistilo; osobní pohovor nebyl proveden; žadatel nemusel pochopit relevanci některých skutečností pro žádost o mezinárodní ochranu; trauma, stud nebo jiné zábrany mohly zabránit úplnému ústnímu svědectví při osobním pohovoru (zejména v případě těch, kteří přežili mučení, sexuální násilí či pronásledování z důvodu sexuality); pohlaví tazatele nebo tlumočnicka mohlo být pro žadatele zábranou“.²⁰

¹⁶ Právní věta I. komentovaného nálezu, www.usoud.cz.

¹⁷ Právní věta II. komentovaného nálezu, www.usoud.cz.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

Aplikující uvedené obecné principy na případ stěžovatele Ústavní soud²¹ poukázal na skutečnost, že v řízení před Ministerstvem vnitra stěžovatel absolvoval dva osobní pohovory, při nichž byl zastoupen advokátem, že se jednalo o řízení již o jeho třetí žádosti o mezinárodní ochranu na území EU, že nepochází z kulturně nijak zvlášť vzdálené země nebo že na území členských států EU žije s přestávkami již od roku 2003.

Podle Ústavního soudu tak měl stěžovatel dostatečnou možnost již ve správním řízení uvést všechny relevantní okolnosti. Ústavní soud nepředpokládal, že by stěžovatel v průběhu správního řízení nevěděl, které skutečnosti jsou relevantní nebo že by jejich nesdělení bylo důsledkem šoku či zmatenosti stěžovatele.

Podle Ústavního soudu byl stěžovatel s problematikou mezinárodní ochrany obeznán mnohem podrobněji oproti „prvotním žadatelům“ a ani důvody stěžovatelem uváděné teprve v řízení před krajským soudem (ke kterým tedy nebylo v soudním řízení správním přihlédnuto) nepředstavovaly zvlášť citlivé oblasti.

Ústavní soud tak neshledal žádné důvody, které by mohly ospravedlnit skutečnost, že stěžovatel předmětné skutečnosti neuvedl již v řízení před Ministerstvem vnitra. Ústavní stížnost byla Ústavním soudem zamítnuta.

Otázka obsahu ústavního práva azylu podle čl. 43 Listiny a jeho povahy vyvolává v teorii, ale i ve správní a soudní praxi kontinuální spor a tato otázka není řešena jednoznačně.²²

Ústavní soud komentovaným nálezem zasadil další „střípek“ do této pomyslné pestré mozaiky.²³

²¹ Srov. odst. 37 až 40 komentovaného nálezu.

²² Kryška, D. Právo azylu v Listině základních práv a svobod v historické perspektivě. K počtě docenta Vladimíra Mikule. Správní právo, 2015, č. 3, s. 129 – 130; Madleňáková, L. Mezinárodní ochrana. In: Sládeček, V., Pouperová, O. a kol. Správní právo. Zvláštní část (vybrané kapitoly). 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 106.

²³ K názorům a přístupům teorie, soudní praxe a legislativy k čl. 43 Listiny srov. Kryška, D., Janků, L. Ústavní azyl v Listině základních práv a svobod jako zdroj konfliktu. In: Filo, M. (ed.) Právo na azyl a jeho aplikácia vo verejnej správe. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2015, s. 73 – 86.

V komentovaném nálezu Ústavní soud rozvádí již dříve dovozené procesní závazky vyplývající z čl. 43 Listiny ve spojení s čl. 36 Listiny. Cizinec tvrdící, že je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, tak nemá pouze právo požádat o udělení azylu a právo vyčkat do doby pravomocného skončení řízení, včetně případného soudního přezkumu.²⁴

Ústavní soud zde klade důraz na to, že takový soudní přezkum musí být rovněž efektivní (účinný). Z toho mimo jiné vyplývá, že posouzení žalob ve věcech mezinárodní ochrany správními soudy musí být „důkladné a pečlivé“ s tím, že „[ú]činnost takového prostředku a obecně efektivita práva na azyl v praxi si za určitých okolností vyžadují přípuštění předkládání nových azylových důvodů ve fázi řízení před správním soudem prvního stupně“.²⁵

Komentovaný nálezk Ústavního soudu potvrzuje, že význam čl. 43 Listiny je postupně odhalován, avšak nebyl prozatím odkryt zcela.²⁶ Ústavní soud v něm více „poodhalil“ procesní stránku uvedeného ustanovení. Zjevně však není vyloučen další judikatorní vývoj stran interpretace čl. 43 Listiny. To ostatně nepřímou naznačil sám Ústavní soud, když uvedl, že „nemusí v rámci této ústavní stížnosti rozhodnout, zda z čl. 43 Listiny vyplývá i hmotné subjektivní právo na udělení azylu“.²⁷

David Kryška

²⁴ Srov. stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS-st. 37/13 ze dne 13. 8. 2013, odst. 20.

²⁵ Odst. 30 komentovaného nálezu.

²⁶ Kryška, D., Janků, L., op. cit., s. 84.

²⁷ Odst. 27 komentovaného nálezu.

5. Další nové zajímavé publikace z oblasti lidských práv

JAKAB, András: European Constitutional Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, ISBN: 978-1-107-13078-4, 511 s.

Monografie se převážně zabývá historickým základem a proměnami zásadních pojmů ústavní teorie, jakými jsou suverenita, vláda práva, ústava, demokracie a národ.

Autorovi působícímu na maďarské Akademii věd a Institutu Maxe Plancka pro srovnávací právo veřejné a mezinárodní právo v Heidelbergu jde o postihnouti jednak podstaty těchto ústavních koncepcí a doktrín, jednak o výzvy, které jejich výkladu v právních řádech evropských států přináší současné právo.

Součástí jednotlivých kapitol knihy jsou i komparativní analýzy diskurzu v akademickém prostředí a dále v judikatuře soudů ve vybraných evropských státech.

Podle autora jde v jazyku konstitucionalismu především o „překlad“ sociálních témat do ústavní roviny²⁸. Přestože nelze jednoznačně vysledovat uniformní vývoj ve všech evropských zemích, A. Jakab jako jeden z trendů v současné ústavněprávní argumentaci uvádí příklon k objektivně-teleologickým argumentům. Současné ústavy jsou vnímány jako „živé“, tj. nikoliv statické, nýbrž dynamické instrumenty reagující na vývoj společnosti (koncepte *living constitution*).

Tuto tendenci můžeme dát do protikladu k právnímu myšlení 19. století, kdy se formovala podstatná část metodologie výkladu právních předpisů (tehdy ovšem v soukromém, nikoliv ústavním právu), pro právní myšlení v kontinentální Evropě jsou poslední dvě století poznamenána diskuzemi o metodách (elementech) výkladu, traktovaných německým právním vědcem F. C. von Savignym.²⁹

²⁸ JAKAB, András: *European Constitutional Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, str. 401.

²⁹ HOLLÄNDER, Pavel: *Savignys Lehre von der Auslegung der Gesetze in der Zeit der Dekonstruktion*. Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie. roč. 99, č. 4, 2013, str. 509. Nejcitovanější pasáže Savignyho metodologie pocházejí z jeho pozdějšího díla: von SAVIGNY, Friedrich Carl: *System des heutigen Römischen Rechts*. 1. sv., Berlin, 1840, zejména kapitola 33 (str. 212 – 216) s názvem 'Auslegung einzelner Gesetze. Grundregeln der Auslegung'.

Tehdejší historickoprávní škola pokládala za základ právní interpretace rekonstrukci myšlenky, kterou do zákona vtělil zákonodárce. Později, ještě v 19. století, se dostává do popředí objektivně teleologický cíl – tedy výklad smyslu či cíle samotného zákona. Po části zaměřené metodologicky představuje autor svůj pohled na aktuální vývoj konstitucionalismu v Evropské unii.

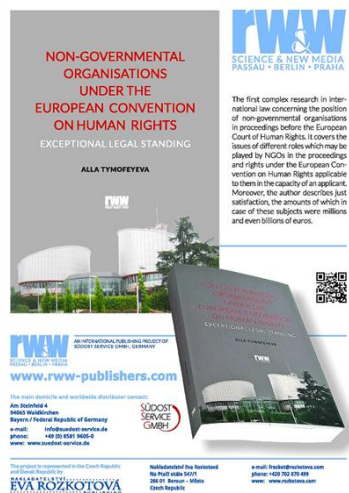
Ke konkrétním tématům, která jsou v knize diskutována, patří: demokracie skrze parlamentarismus, suverenita a evropská integrace anebo ústavní vize multi-etnických společností v Evropě. Této kapitole dominují diskuse o existenci či neexistenci evropského lidu jakožto politického společenství. V závěrečné, třetí, části knihy jsou autorem odmítány některé historické koncepce, doposud v právu povětšinou uznávané, jako dnes již překonané: jedná se například o teorii právních principů, členění práva na soukromé a veřejné anebo význam obecné státovědy.

V této části autor opouští převážně deskriptivní metodu a usiluje o konstrukci vlastní teorie, přičemž se snaží vyrovnat se s různými konkurujícími názory. Přes veškeré změny, které ve veřejném právu od druhé poloviny minulého století probíhají, se domnívám, že k takto radikálnímu oslabení klasických doktrín konstitucionalismu nedošlo, minimálně ne na úrovni vyjití z užívání těchto pojmů v právním diskurzu. Nelze však než souhlasit s tím, že uvažování o proměnách konstitucionalismu a v návaznosti na to proměnách evropského ústavního diskurzu je v současném rychle se měnícím světě potřebné.

Pavel Ondřejek

**TYMOFEYEVA, Alla:
NON-GOVERNMENTAL
ORGANISATIONS UNDER THE
EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN
RIGHTS. Exceptional Legal Standing.
RW&W Science and New Media
Passau-Berlin-Prague, 2015. ISBN:
978-3-9816855-9-6, 340 s.**

Za podpory Výzkumného centra pro lidská práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze vyšla v rámci projektu UNCE 204006 publikace Ally Tymofeyevové s názvem *Nevládní organizace dle Evropské úmluvy o lidských právech: výjimečné právní postavení* (název originálu

v angličtině
- *Non-Governmental Organisations under the European Convention on Human Rights. Exceptional Legal Standing*).

Monografie se skládá ze tří kapitol. V první kapitole se autorka zabývá zkoumáním pojmu „nevládní organizace“. Analyzuje přitom doktrínu mezinárodního práva

a dokumenty, týkající se ochrany lidských práv, jak na mezinárodní, tak i na regionální úrovni. Dále popisuje to, jak je předmětný termín chápan v jednotlivých částech dokumentu klíčového pro tuto práci, tedy Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“). Dospívá k závěru, že koncept „nevládní organizace“ zahrnuje v této mezinárodní smlouvě veškeré typy právních subjektů, od malých neziskových organizací až po velké nadnárodní korporace, nezávisle na tom, zda mají *uznání (registraci)* ze strany státu nebo nikoliv.

Druhá kapitola knihy se týká jednotlivých práv nevládních organizací, zaručených Úmluvou. Autorka tvrdí, že se na ně vztahují následující ustanovení: články 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 a 14 Úmluvy; články 1 a 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě; články 2, 3 a 4 Protokolu č. 7 a článek 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě. Neznamená to však, že pro nevládní organizace platí všechna práva, zakotvená v těchto článcích. S ohledem na povahu právnických osob, nemohou požívat ochrany ve stejném rozsahu jako jednotlivci.

V poslední kapitole autorka věnuje zvláštní pozornost mechanismu spravedlivého zadostiučinění podle Úmluvy. Na začátku poskytuje obecný přehled odškodňovacích instrumentů v mezinárodním právu. Poté tento institut zkoumá na základě článku 41 Úmluvy ve vztahu k nevládním organizacím. Nakonec se zabývá specifickými případy, kde Evropský soud pro lidská práva přiznal těmto subjektům částky spravedlivého zadostiučinění, jež přesahují milion euro. Zamýšlí se nad otázkou, proč je nevládním organizacím často poskytována větší náhrada škody, než fyzickým osobám.

Alla Tymofeyeva